

در رساله حقوق به حق دست رسیدیم. طی دو جلسه به صورت کوتاه در آغاز این فراز مطالبی را بیان کردیم.

امام زین العابدین فرمود: «وَأَمَّا حَقُّ يَدِكَ فَإِنَّ لَهَا تَبَسُّطَهَا إِلَى مَا لَهَا يَحِلُّ لَكَ فَتَنَالُ بِمَا تَبَسُّطُهَا إِلَيْهِ مِنَ اللَّهِ الْعُقُوبَةَ فِي الْأَجْلِ وَمِنْ النَّاسِ بِلِسَانِ اللَّائِمَةِ فِي الْعَاجِلِ وَلَا تَقْبِضُهَا مِمَّا افْتَرَضَ اللَّهُ عَلَيْهَا وَلَكِنْ تَوَقَّرْهَا بِهِ تَقْبِضُهَا عَنْ كَثِيرٍ مِمَّا لَهَا يَحِلُّ لَهَا وَتَبَسُّطُهَا بِكَثِيرٍ مِمَّا لَيْسَ عَلَيْهَا فَإِذَا هِيَ قَدْ عَقَلَتْ وَشُرِّفَتْ فِي الْعَاجِلِ وَجَبَ لَهَا حُسْنُ الثَّوَابِ مِنَ اللَّهِ فِي الْأَجْلِ»

حضرت می فرمایند: اما حق دست تو این است که آن را به سوی حرام باز نکنی، دست درازی نکنی، این یک حق سلبی است؛ حق سلبی دیگری نیز وجود دارد. گفتیم ید تارتا به همین ید واقعی اشاره دارد و گاهی کنایه از تصرفات و به معنای دست درازی و اخذ حق دیگری است.

مصادیقی از این دست درازی را بیان کردیم و گفتیم خدا که می فرماید دستت را دراز نکن به سوی چیزی که بر تو حرام است، این هم معنایش این است که سرقت نکن، یعنی دست بر مال دیگری نگذار، دست در جیب دیگری نکن، و هم اینکه دست درازی نکن و از تضییع مال او و گرفتن مال او ولو دست نیز در کار نباشد، بر حذر باش، ممکن است کسی با یک تلفن یا قلم این کار را انجام بدهد، هر دو را در بر می گیرد.

به مسئله همکاری و همراهی با ظلم نیز اشاره کردیم، اگر کسی به ظالم کمک کند این مشمول بسط الید الی ما یحل له است. اگر کسی با قلم خود خدای نکرده بدعتی را، انحراف یا گناهی را عادی جلوه دهد و ترویج کند این هم مصداق «بسط الید الی ما لا یحل له» است.

مصادیق دیگر دست درازی حرام

ممکن است کسی قلم بردارد و با همین دست خدای نکرده مطلبی را بنویسد، مطلب کفر آمیز یا شرک آلود بنویسد، آبرویی ببرد، تهمت یا غیبتی کند یا نوشتن، تعرض کند به حیثیت دیگران، این مشمول این جمله است. اگر در فضای مجازی مطلبی را بنویسد و منتشر کند و ارسال کند برای دیگران این بسط الید به سوی چیزی است که لا یحل له. حتی اگر ننویسد و فقط ارسال کند، واقعا ارسال بعضی از این مسائل در فضای مجازی شرعا جایز نیست. الان فرض کنید در فضای مجازی یک جمله ای در غیبت یا تهمت کسی یا چیزی از جهات خصوصی یک شخص (با آن جنبه های عمومی کاری نداریم؛ جنبه های عمومی که مسئولی کاری خطا کرده، مسئول در همه حال در انظار باید رصد شود، اگر حرفی در جلسه ای زده است باید غلط بودنش روشن شود، ولی حریم خصوصی او را کسی حق ندارد واردش شود) یا ارسال کردن های مطالب های گناه و بدعت آمیز و انحرافی مشمول این است. ما اصلا توجه نداریم، تازه سبقت می گیریم برای ارسال بعضی از مطالب که زودتر از دیگران این مطلب را منتشر کرده باشیم، گویا این یک فخر و مزیتی است برای خیلی ها که این کار را انجام بدهند؛ اینها همه بسط الید الی ما لا یحل له است، یعنی دست درازی به چیزی و وارد شدن به کاری است که برای ما جایز نیست.

اگر بخواهیم مصادیق این را ذکر کنیم خیلی زیاد است، هر نوع درآمد نامشروع و کسب حرام مشمول این است، حال شما نگاه کنید، حال من حرف از دزدی و سرقت زدم اما این رشوه را شامل می شود (نمی خواهم یک به یک ذکر کنم ولی اینها همه مصداق همین عبارت است) خدای نکرده در معامله یک جوری انسان از طریق نامشروع کسب درآمد کند این را در بر می گیرد، اینکه از راه های

غیرقانونی و غیر مجاز بخواهد درآمد کسب کند این حتما مشمول این جمله امام سجاد (علیه السلام) است. کسی با گران فروشی و احتکار و بخواهد کسب مال کند این بسط الید بما لا یحل له است. اینکه انسان دستش را دراز کند به سمت چیزی که برایش حلال نیست، ببینید چه دامنه وسیعی را شامل می شود.

دو اثر خیلی مهم امام سجاد (علیه السلام) بر این کار مترتب کرده است؛ که اگر کسی دست درازی کند به سوی کاری که حرام است که بعضی از آن موارد را ذکر کردم چه نتیجه ای دارد، لازمه اش چیست؟ این دو اثری که در کلام امام سجاد آمده را انشاء الله در هفته بعد توضیح خواهیم داد.

«والحمد لله رب العالمین»